

Dr. Farhat Taj

Forstår innvandrerne velferdsstaten?

Mest kjent av disse er indeksen for menneskelig utvikling (HDI), som brukes av FNs utviklingsprogram (UNDP), og som de siste årene har kåret Norge «verdens beste land å bo i».

Det at Norge ligger godt an på de fleste felt når vi sammenligner oss med andre, er likevel ikke en grunn til å la være å ta tak i de levekårsutfordringene som vi vet finnes. Det gjelder særlig blant innvandrere, som ofte blir hindret i sin livsutfoldelse av sviktende samfunnsforståelse, og særlig av manglende forståelse for hva samfunnet krever av dem.

Med et bedre grep om hvordan det norske samfunnet fungerer, kunne mange innvandrere fått en høyere livskvalitet - med relativt enkle og ikke spesielt kostbare virkemidler. Særlig kan sivilsamfunnet bidra til dette gjennom å spre praktisk samfunnskunnskap blant innvandrere, og involvere dem som lykkes med integreringen i å trekke flere med seg.

«Gjør din plikt, krev din rett»

Mange flyktninger og innvandrere i Norge kommer fra krigsområder, eller fra land med autoritære styresett og utbredt fattigdom, der befolkningen som regel ikke har hatt tilgang på grunnleggende helsestell og andre basale velferdstjenester.

Ganske ofte er staten den siste i verden man ønsker kontakt med, og i beste fall en «honningkrukke» som alle kan forsyne seg mest mulig av. De er kort fortalt ikke spesielt vant til at samfunnet og offentlige etater virker etter hensikten.

I Norge møtes de av et godt utbygget velferdssystem, som fungerer mer enn bra nok for de fleste av landets innbyggere. Det innvandrerne også møter, er velferdstjenester som er avhengig av samarbeidsvilje fra brukerne, og høy betalingsvilje fra oss alle.

Den norske velferdsstaten er med andre ord bygget på tanken om at alle skal gjøre sin plikt, og først deretter kreve sin rett. Det krever at også innvandrere ikke bare kjenner sine rettigheter, men også at de etterlever de pliktene som alle innbyggere i Norge må ta på alvor, og som blant annet innebærer at man selv har et ansvar for å bidra tilbake til samfunnet.

Tillit er nøkkelen

Hele systemet er lagt opp slik at alle må bidra etter evne, i form av arbeid og innbetaling av skatter og avgifter. Kort sagt er hele systemet bygget på tillit. Tillit er, viser erfaringen, noe som langsamt bygges opp, tuftet på gode erfaringer og gjensidig forståelse. Det krever innsats fra alle parter for å få det til, også innvandrerne selv.

Tillit er imidlertid også noe som det er lett å rive ned, om brukere møtes av et hjelpeapparat som forutsetter mye kunnskap om det norske samfunnet hos brukerne av ulike velferdstjenester, og som disse brukerne ofte ikke har. Dersom man er født og oppvokst i et politisk og sosialt system som ikke innbyr til tillit, preget av korrupsjon, dysfunksjonelle institusjoner og patriarkalsk kultur, er det ikke gjort i en håndvending å omstille seg til et velferdssamfunn som det norske.

I stedet ligger forholdene til rette for misforståelser, dersom brukerne ikke skjønner seg på det politiske systemet de nå er en del av, og de kravene som stilles til dem i et nytt land. Da hjelper det ikke bare med språkopplæring, også praktisk samfunnsforståelse må til for å bli et funksjonsdyktig medlem av det norske samfunnet.

En samfunnskontrakt

Mye av ansvaret for å skaffe seg de nødvendige kunnskapene om hvordan det norske samfunnet er organisert, faller i dag på innvandrerne selv. Velferdsstatens førstelinje er på sin side under et voldsomt press, både økonomisk og tidsmessig. Ofte finnes ikke ressursene som kunne gjort det mulig å gi migranter den hjelpen de faktisk trenger for å komme på innsiden av det norske samfunnet, og ikke minst inn i en tilværelse som et produktivt samfunnsmedlem.

Her kan imidlertid et sterkere og mer spisskompetent sivilsamfunn være den brikken som mangler i dagens norske velferdssystem. Det er nemlig i dag nokså tilfeldig hvilke praktiske erfaringer nyankomne innvandrere tidlig gjør seg i det norske samfunnet. Likevel er det disse tidlige erfaringene som ofte avgjør hvordan tilværelsen i Norge til slutt blir for den enkelte.

De heldigste blant innvandrerne til landet klarer å etablere et sosialt nettverk rundt seg, som man kan trekke veksler på, og utveksle erfaringer med. Andre er ikke fullt så vellykkede, og blir gående i en frustrerende tilværelse der man ofte ikke skjønner hva som foregår eller hvorfor.

Frivillige organisasjoner og nettverk, der mer norgesvante innvandrere og andre som forstår det norske samfunnet kan hjelpe dem som ikke gjør det, kan gjøre tilværelsen mye lettere med relativt enkle midler.

Ansvaret for å skape seg et godt liv i Norge påligger selvsagt den enkelte. Det norske passet eller oppholdstillatelsen er en samfunnskontrakt som inneholder mange krav og forventninger som hver enkelt både må og bør etterleve. Det er derfor en stor fordel om de forstår den kontrakten som de har inngått med det norske samfunnet, og den norske staten.